

Za vreme ratova Banja je dosta stradala.

Posle drugog svetskog rata u Banji su podignuti neki novi objekti, a među njima i nov hotel. Znatno su poboljšane i komunikacije, izgradnjom dobrog puta od Zajechara (32km) do Banje i od Beograda preko Požarevca, Petrovca i Žagubice (oko 200 km) koji samo još delimično nije asfaltiran.

Kao banja nesumnjivo velike vrednosti, čije ispitivanja još nije završeno, Brestovička Banja, kojoj mnogi pripisuju odlično dejstvo i kod seksualnih tegoba — neurastenija, može postati jedno od veoma važnih klimatsko-banjskih lečilišta, kako za sve ranije pomenute bolesti, tako i za psorijazu. Kao lečilište i oporavilište sa divnom okolinom. Banja bi mogla da radi u toku cele godine i mogla bi postati opšte odmaralište.

BIBLIOGRAFIJA

¹⁾ Urania, Himičesko razlaganje vode zoveme Brestovačke, 1837. — ²⁾ Stevan Mačaj, Monografija Brestovačke Banje, delimično objavljena u Srpskom arhivu 1888 g., delimično u pismenoj zaostavštini dr S. Mačaja. — ³⁾ Laza Ilić, Brestovačka Banja — Timočanin, 1890. — ⁴⁾ Stevan Mačaj, Opis Crnorečkog okruga, Glasnik Učenog društva, 1891. — ⁵⁾ Ščerbakov, Hran. Joksimović, Lekovite vode i banje u Kraljevine SHS, izdanje Min. nar. zdravlja, Beograd, 1922. — ⁶⁾ Laza Nenadović, Banje, morska i klimatska kupatila u Jugoslaviji, Beograd, 1936.

LES BAINS DE BRESTOVAC

Milutin VELIMIROVIĆ

Ces bains, les plus connus dans L'Est de la Serbie, se trouvent dans une région pittoresque, couverte de forêts, à 385 m. d'altitude.

Dans les bains de Brestovac il y a en tout dix sources d'eau chaude, de température différente, allant de 37 à 41°C. L'eau est faiblement sulfureuse et salée, ayant une radioactivité de 0,03 à 0,48 unités de Mach. L'eau est utilisée beaucoup plus souvent pour les bains que pour boire. Etant sulfureuse, elle sert à traiter un assez grand nombre de maladies telles que: les rhumatismes, les neuralgies, les neuroses, les neurasthénies, les ankyloses et autres.

Le traitement des malades, par les médecins diplômés, avait commencé en 1871.

Les eaux minerales et les bains devraient être étudiés plus profondément et mieux aménagés, afin de servir non seulement pour soigner les malades, mais aussi pour les convalescents et autres nécessitant le repos.

NEKI ARHIVSKI PODACI O KOLERI U OKOLINI SKADRA 1855. GODINE

Andrija LAINOVIĆ

Spremajući se za otklanjanje ruskog carističkog uticaja na istoku, a posebno na Balkanskom poluostrvu, zapadne kapitalističke sile, Francuska i Engleska, preuzimale su sve mere polovinom prošlog veka da se to što uspešnije obavi. Pojačale su rad svojih konzulata na Balkanskom poluostrvu i osnivale nove. Među ovim bio je i Francuski konzulat u Skadru, koji je otvoren 1853. godine. Upravo, on je tada bio obnovljen, jer je Francuska imala svoj konzulat u Skadru još za vreme Napoleona I, od 1806 do 1814. godine. Obnovljen 1853. godine, ovaj je konzulat imao u svojoj nadležnosti severnu Albaniju, tj. Skadarski sandžakat, Prizrenski sandžakat i Crnu Goru, dakle krajeve koji su bili u doba probudene nacionalne svesti, naročito kod Srba, značajni u prvom redu s vojno-političke tačke gledišta a onda i s ekonomske. Francuska ih je želela iskoristiti kao sirovinsku bazu i kao vezu sa istokom u čemu je Skadar igrao veliku ulogu, povezan za Jadransko more preko reke Bojane. Preko njega vođena je živa trgovina i Francuska je nastojala da u njoj uzme što većeg udela. Rezultati su se brzo pokazali čemu je svojim neumornim radom mnogo doprineo konzul Ijasent Ekar (Hyacinth Hecquard). Njegovom živom aktivnošću sređivani su mnogi crnogorsko-turski granični sukobi i najzad je sproveden francuski politički uticaj na tadašnjeg crnogorskog kneza Danila a istisnut ruski, i to baš u doba kad je vođen poznati krimski rat protiv Rusije (1853—1856).

Podaci o toj Ekarevoj aktivnosti nalaze se u njegovim izveštajima koje je slao u Pariz svom ministarstvu i u prepisci koju je održavao sa crnogorskim knezom Danilom a ima ih i u izveštajima austrijske obaveštajne službe koja je pratila ovu njegovu aktivnost. Glavni deo ove arhivske građe nalazi se danas u Zadru, Cetinju, Beču i u Arhivu Francuskog ministarstva spoljnih poslova u Parizu. U njoj ima podataka i o zdravstvenim prilikama, naročito o pojavama zaraznih bolesti, kolere u prvom redu, koja je bila često nemili gost u našim zaostalim krajevima. Ekar o tome obaveštava svoje ministarstvo ali se nigde ne vidi da je ma šta preduzima za njeno suzbijanje ili predlagao da to Francuska uradi preko njega slanjem lekova, lekara i sanitetskog osoblja. Suprotno tome postoje mnogi podaci o veoma strogim sanitetskim merama na granici koje su austrijske vlasti sprovodile i o radu pojedinih lekara iz Italije i Austrije. Ukazaćemo ovom prilikom radi ilustracije na nekoliko podataka o tome koji se nalaze u Ekarevim izveštajima iz 1855. godine.

Kolera se javila u julu mesecu 1855. u selima Zadrina i brzo se širila. Došla je, i pored sprovedenog karantina, do Tetova i Skoplja. O tome konzul Ekar obaveštava ministarstvo 19. jula 1855. godine sledećim izveštajem:

„Gospodine Ministre,

Imam čast da obavestim Vašu Ekselenciju da se pojavila kolera morbus u selima ravnice *Zadrima* i da pustoši utoliko više što u selima nema nijednog lekara i što su bez ikakvih lekova i bez najnužnijih životnih potreba.

Bolest skoro uvek nailazi munjevitom brzinom. U samom selu Bliništu, koje ima 18 domova, umrlo je za dva dana od ove bolesti dvadeset i jedno lice, a samo se jedno jedino spasilo. U Kalmeti, Kuklu, Bušatu i Lješu, bilo je nekoliko slučajeva obolelih koji su uvek završavani smrću. Guverner ove oblasti stavio je ova sela u karantin ali to nije donelo velike koristi jer su putevi ostali otvoreni za Tetovo i Skopje, — gradove u kojima kolera takođe silno pustoši.

Čast mi je da dostavim Vašoj Ekselenciji prevod izveštaja koji je vojni lekar o tome podnio Guverneru. Njegova Ekselencija guverner Agijan paša, poslao je u sela gde se pojavila bolest jednog veoma zaslužnog lekara, doktora Marinija, da stručno prouči bolest, jer su se prve vesti o njoj zasnivale na *govori se*, i pruži bolesnicima potrebnu pomoć.“

Taj izveštaj koji je doktor Marini podneo skadarskom veziru na turskom i koji je konzul Ekar preveo na francuski za svog ministra, glasi u našem prevodu: Izveštaj koji je doktor Marini podnio skadraskom Agijan paši o koleri:

„Zadužen juče od Vaše Ekselencije da lično podem u Blinište (selo jedan sat udaljeno od Lješa) i proverim kakva je to bolest koja je za malo dana brzo odnela u gorblje nesrećne stanovnike, evo šta sam uspio da utvrdim posle savesnog i detaljnog proučavanja:

U pitanju je zaista kolera. Ona već osam dana pustoši ovaj kraj. Do juče je umrlo dvadeset i jedno lice iz 18 kuća koje sačinjavaju ovo selo. Od bolesti se spasilo samo jedno lice a našao sam još osam na samrti.

Kažem da je to kolera jer bolest napada istovremeno nekoliko osoba. Simptomi bolesti su identični kod svih. Uzroci su potpuno nepoznati i najzad kobni slučajevi iste bolesti počinju da se primećuju u Kalmeti i Kukli gde je prekjue u jednoj jedinjoj kući umrlo četiri osobe.

Po izjavama stanovnika ovih sela, izjavama koje se potpuno među sobom slažu, svirepa bolest počinje sa naizmeničnom pojavom zimomora i toplote. Zatim, nastaju jaki bolovi u želucu, grčevi, povraćanje i stalni prolivi belo-sluzave materije, kadkad žuto-zelene, nesvestica, iznemoglost, karakteristično bledilo, samrtni strah, gubljenje svesti, telesna obamrlost sa znojenjem. U tom stanju gubi se svako osećanje fizičkog bola, tu i tamo pojavljuju se mrtvačke pege i nesrećni bolesnik prestaje da živi. Uočio sam pored toga da većina bolesnika umire trećeg dana od početka bolesti, ali neki umiru posle 24 sata a neki posle 48 sati ili samo posle nekoliko časova.

Žurim se da ovaj izveštaj, iako je suviše kratak, podnesem Vašoj Ekselenciji kako bi što je moguće pre preduzela potrebne mere u interesu narodnog zdravlja.

Primite

Skadar, 15. jula 1855.

Potpis: Dr Marini“.

Bolest se i dalje zadržavala. To se vidi iz Ekarevih izveštaja. U izveštaju od 20. jula on javlja da se kolera po selima i dalje širi i da se pojavljuje i u dolini Valone. Ukazuje da su austrijske vlasti postavile sanitarni kordon na granici uključujući tu i Crnu Goru. Međutim, nije tačna vest da se bolest pojavila i na ostvru Lošinju, ali je ono ipak stavljeno u karantin.

Uz izveštaj od 21. jula Ekar je dostavio ministarstvu prevod jednog pisma koje je austrijski konzul iz Valone poslao svom kolegi u Bar. U pismu se opisuje pojava kolere u okolini Valone. To Ekar potvrđuje u izveštaju od 30. jula ističući da tamo nema ni jednog lekara.

Što se tiče Skadra, kolera je u njemu već počela iščezavati prvih dana avgusta. Ekar javlja 9. avgusta da je kolera u Skadru potpuno nestala i da se granica može otvoriti. I u Valoni situacija nije bila tako teška. Austrijske vlasti bile su obrazovale sanitarnu komisiju sa zadatkom da ode u Valonu i ustanovi karakter bolesti. Komisiju su sačinjavali: doktor Magenza, lekar Lazarista u Trstu, grof Koronini, sekretar Predsedništva u Zadru, lekar dr Antonio Radić i predsednik opštine Marko Pavlović. Ova dva poslednja kao znalci domaćeg jezika. Komisija je ustanovila da nema u okolini Valone bolesti „la maladie pestilentielle de l'Orient“. Time je i ovo pitanje bilo rešeno i ono se više ne pojavljuje za ovu godinu u izveštajima konzula Ekara.*)

Međutim, potrebno je ukazati da su austrijski izveštaji o zdravstvenim pri-likama i o pojavama zaraznih bolesti u Turskoj bili mnogobrojniji i detaljniji. Neposredna opasnost nalagala je i veću pažnju. Državni arhiv u Zadru ima o tome obilje podataka.

* Navedeni dokumenti nalaze se u Arhivu Francuskog Ministarstva inostranih poslova (Archives du Ministère des Affaires Etrangères à Paris. — Correspondances consulaires et commerciales: Scutari, t. IV, 1834—1866).

Andria LAINOVIĆ

QUELQUES DONNÉES D'ARCHIVES SUR UNE EPIDEMIE DE CHOLERA DANS LES ENVIRONS DE SKADAR (SCUTARI) EN 1855.

Une epidémie de cholera, au mois de juillet 1855, avait menacé les environs de Scutari-les provinces yougoslaves, le Monténégro et les departements ouest de la Serbie.